

DOCUMENTS PER A LA HISTÒRIA

Després de 14 números de publicació en format de butlletí casolà, el *Noverint Universi* es transforma amb goig en una secció més dins d'aquesta nova revista que ara teniu a les mans.

Igual que en la seva forma antiga, el *Noverint* no pretén ser altra cosa que un àmbit d'edició i divulgació de textos de caràcter històric que ens poden ajudar a conèixer i a comprendre millor la història de la nostra vila. Recordem que l'expressió llatina *noverint universi* -literalment, "sàpiguen tots"- era un dels més habituals encapçalaments que els notaris empraven en les seves escriptures per remarcar, precisament, el caràcter públic del que es tractava en els documents. Nosaltres també volem, doncs, que tothom sàpiga, que tothom conegui com van viure i pensar els nostres avantpassats.

El document que publiquem avui és una autèntica joia. Ens explica un fet realment extraordinari: la caiguda d'un meteorit la tarda de Nadal de 1704. Joan Ferrer, notari de Verges, va quedar tan impressionat per l'esdeveniment que va incloure la següent anotació enmig del seu llibre de protocols. Atesa l'excepcionalitat del text, hem cregut oportú oferir-ne no només la traducció al català, sinó també (i primer) la versió original en llatí.

Un mal presagi El senyal de foc de 1704

(Arxiu Històric de Girona, fons Notarial, Verges, núm. 83, f.385)

In nomine Sanctissimæ Trinitatis, Patris et Filii et Spiritus Sancti. Ad futuram rei memoriam, sciant lectores presentem scripturam legentes qualiter die iouis intitulata festiuitate Natalis Domini Nostri Iesuchristi, vigesima quinta mensis desembris anno a Natiuitate Domini millesimo septingentesimo quinto, inter quintam et sextam horas serotinæ, serenitate eolisque tranquillitate fruentes, vidimus in emisferio nostro et precipue a parte meridie de celo ignis ardentis signum descendentem versus ocassum ad instar fulguris, magno cum splendore, et terrore omnium circumstantium in terra decurrentem. Postque visionem hanc fere medii quarti spatium magnum audiimus terremotum Gerundam versus vbi ad aparientiam dictum signum descendit pro vt in illo statu tormentum belli iecissent pugnamque magnam tenuissent. Ex quo pronosticum facimus alicuius rei euenturæ. Placeat omnipotentis Domino Nostro Deo vt sit bona. Amen. Et qui vidit testimonium peribuit manuque propria scripsit in villa de Virginibus anno, mense et die quibus supra. In testimonium veritatis.

Traducció:

En el nom de la Santíssima Trinitat: Pare, Fill i Esperit Sant. Per futura memòria del fet, sàpiguen els qui aquest escrit llegeixin, que el dijous dia vint-i-cinc de desembre de 1704, festivitat del Nadal de Nostre Senyor Jesucrist, entre les cinc i les sis de la tarda, gaudint de cel serè i vent encalmat, vam presenciar com des de la part de migdia va caure un senyal de foc roent vers la part de ponent, talment com si fóra un llamp molt brillant i, terroritzats, el vam veure precipitar-se al terra. Seguidament, no hauria passat ni mig quart d'hora, vam sentir un gran terratrèmol cap a la part de Girona, lloc on aparentment havia caigut l'esmentat senyal, com si aleshores hi hagués esclatat la guerra i s'hi estigués lliurant una gran batalla. De tot això n'inferim el pronòstic de quina pot ser la nostra sort. Plàguia a Déu que sigui bona. Amén. I qui ho presencià, en dóna testimoni i de mà pròpia ho escrigué a la vila de Verges l'any, mes i dia damunt indicats. En testimoni de veritat.

(Traducció de S. Vega, revisada per Dolors Fanals)

Vist amb ulls del segle XXI ens pot semblar que el notari Joan Ferrer en feia un gra massa, que no n'hi havia per tant. Però si ens ho mi-

Restitució ideal de la caiguda del meteorit. F. Llorca, 2003.

réssim amb els ulls i la mentalitat de principis del s. XVIII entendríem fàcilment que els temors del nostre notari estaven plenament justificats. El 1704 faltaven encara noranta anys (!) perquè el físic alemany Ernst Chladni establís per primera vegada l'origen interplanetari dels meteorits. Fins aleshores es pensava en aquests fenòmens no com a fets naturals (cosa tan òbvia per a nosaltres avui en dia), sinó com a expressions de la voluntat divina.

El naixement del Messies havia estat advertit als reis Mags per un estel. Nombrosos fets d'armes, victòries memorables, naixement o coronació de reis i emperadors, calamitats extraordinàries i un llarguíssim etcètera, havien estat sempre anunciades per un eclipsi, per un meteorit o per algun altre fenomen "celest" que invariablement era considerat com un senyal diví d'aprovació o de reprovació. És el que s'anomena providencialisme.

En aquestes condicions, no és res estrany que davant l'enorme bola de foc que queia del cel, el notari i tots els qui com ell van presenciar "l'espectacle" deduïssin immediatament que alguna cosa terrible estava a punt de succeir. Sobretot tenint present que es produïa en una data tan carregada de simbolisme com el dia de Nadal. Estava clar: una vegada més, Déu, ofès pels innumbrables pecats dels homes, els enviaria algun terrible càstig.

I no els faltava raó per tenir por. El 1704, a Catalunya, es vivia un clima clarament prebèl·lic. Feia quatre anys que havia mort sense descendència el darrer rei de la casa d'Àustria, Carles II. A partir d'aquell moment s'inicià una lluita (diplomàtica primer, armada després) per a la successió al tron de les Espanyes, que s'acabaria resolent en favor del candidat Borbó, Felip d'Anjou, després del que es coneix com a Guerra de Successió i que de fet va ser un conflicte d'abast europeu que culminaria amb el nefast episodi barceloní de l'11 de setembre de 1714 i les seves tràgiques conseqüències per als catalans. Al Principat la guerra oberta s'iniciaria a partir del maig de 1705 (pocs mesos després de la caiguda del meteorit), amb la famosa revolta vigatana. De ben segur que en aquells moments molts es van recordar del meteorit.

Embotits Casolans Carniceria - Tocineria

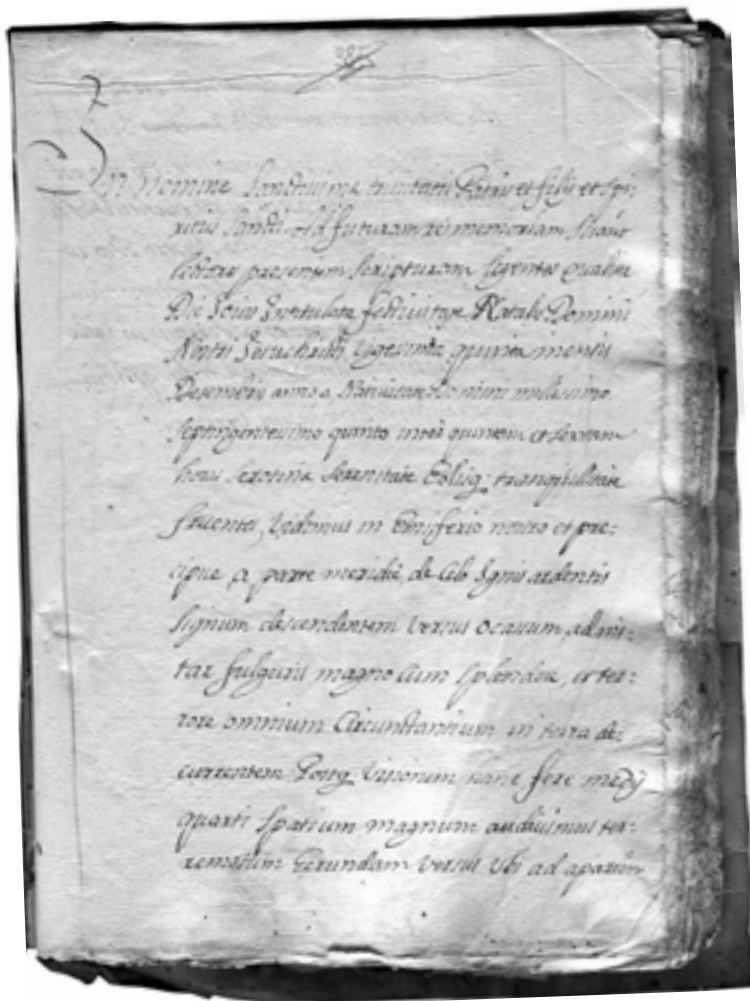
(Botifarra Negra, Blanca, de Perol, Catalana,
Llonganissa, Pernil del país i Pernil Dolç Artesà)

C/ Canonge Iglesias, 15 - Tel. 972 78 01 56 - VERGES
Tel. 972 75 20 22 - L'ESTARTIT
Tel. 972 75 88 48 - LA ROQUETA (Ullà)

carolà
mobles

C/ Baix Empordà, 30 - Tel. 972 78 04 78
17142 VERGES (Girona)

Manuscrit del notari Joan Ferrer (arxiu històric de Girona).

En qualsevol cas, coneixem testimonis coetanis del fenomen al Baix Empordà, al Pla de l'Estany, al Maresme, al Barcelonès i al Vallès

Occidental. Això ens permet deduir la trajectòria del meteorit, que hauria seguit un itinerari paral·lel a la línia de la costa, en direcció NE-SW.

Sabem que en van caure fragments, d'aproximadament un quilogram de pes, prop de Terrassa. A la vista de tots els textos que ens relaten el fet, el professor Jordi Llorca i Piqué, professor del Departament de Química Inorgànica de la Universitat de Barcelona i membre de l'Institut d'Estudis Espacials de Catalunya, ha pogut establir que amb tota probabilitat aquest meteorit era de tipus rocós (no metàl·lic), concretament es tractaria d'una condrita procedent del cinturó d'asteroides que es troba entre Mart i Júpiter. De fet és el meteorit més antic la caiguda efectiva del qual (i no només l'avistament) s'ha pogut documentar a Catalunya.

Finalment, hem de fer una precisió al text del nostre notari. Al document original apareix en llatí la data 25 de desembre de 1705 i no pas de 1704, com traduïm nosaltres. Aquesta diferència s'explica pel fet que en aquella època els notaris dataven segons els anys de la Nativitat. A diferència del nostre any civil, que comença el primer de gener, els anys de la Nativitat començaven el 25 de desembre, dia del naixement de Jesús. Aleshores, per reduir al nostre còmput civil una data expressada en anys de la Nativitat hem de restar un any als dies compresos entre el 25 i el 31 de desembre.

SALVADOR VEGA I FERRER

CONSTRUCCIONS

JAUME FERRER BLANCH, S.L.

PROMOCIONS I RESTAURACIONS

Av. Girona, 25 - 17142 VERGES
Tel. 972 78 03 26 - Mòbil 616 42 15 20